

Grzegorz Księżak

Klasa I-III gimnazjum

Adwentem rozpoczynamy rok liturgiczny

Cel ogólny

Ukazanie roku liturgicznego jako wspomnienia zbawczego dzieła Boga.

Uświadomienie zmian, jakie zachodzą w liturgii Kościoła w ciągu roku.

Przygotowanie do dobrego przeżycia wydarzeń zbawczych w roku liturgicznym.

Cele szczegółowe

Uczeń:

- definiuje, czym jest rok liturgiczny,
- wylicza okresy roku liturgicznego,
- przytacza najważniejsze uroczystości i święta roku liturgicznego,
- wyjaśnia znaczenie słów Koh 3,1,
- charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego,
- rysuje wykres roku liturgicznego,
- wskazuje na Adwent jako początek roku liturgicznego,
- przyjmuje odpowiedzialność za dobre przeżycie roku liturgicznego.

Metody

Wykład, analiza tekstu biblijnego, praca w grupach, dyskusja, refleksja, niedokończone zdania, skojarzenia, gra myśli, ekspozycja, metody plastyczne.

Środki dydaktyczne

Pismo Święte, Katechizm Kościoła Katolickiego, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, plansze z napisami, teksty do pracy w grupach, arkusze papieru, wykres roku liturgicznego.

PRZEBIEG KATECHEZY

Modlitwa

Na początku naszego spotkania poprośmy o światło Ducha Świętego, abyśmy umieli otworzyć nasze serca na prawdy, które dzisiaj będziemy poznawać.

„Duchu Święty, który oświecasz...”.

Wprowadzenie

Sposób I

Przypominamy podstawowe wiadomości o Adwencie. Proponujemy metodę niedokończonych zdań. Na uprzednio przygotowanej planszy uczniowie kończą zdania:

ADWENT JEST TO

ADWENT PRZYGOTOWUJE DO
ADWENT TRWA
OKRES ADWENTU ROZPOCZYNA

Podsumowujemy, wskazując, że Adwent rozpoczyna w Kościele nowy rok liturgiczny.

Sposób II

Proponujemy uczniom zapisać określenia do słowa „ROK”.

Przykład:

ROK

.....
(szkolny) (kalendarzowy) (liturgiczny) (akademicki)

Doskonale wiemy, kiedy rozpoczyna się rok kalendarzowy. Inaczej zaczyna się rok szkolny, akademicki. Jeszcze w innym okresie rozpoczyna się w Kościele rok liturgiczny – pierwsza niedziela Adwentu jest jego początkiem.

Sposób III

Proponujemy metodę: gra myśli.

Katecheta rozpoczyna: „Myślę o Adwencie”, następnie uczeń kontynuuje: „Gdy słyszę o Adwencie, myślę o Bożym Narodzeniu”. Kolejny uczeń mówi: „Gdy słyszę o Bożym Narodzeniu, myślę o dobrym przygotowaniu się do świąt”. Następny uczeń: „Gdy słyszę o dobrym przygotowaniu się do świąt, myślę o rożniach (rekolekcjach itp.). Gra ciągnie się dalej, dopóki grupie nie wyczerpią się pomysły.

Następnie krótko uzupełniamy wiadomości o Adwencie. Zaznaczamy, że Adwent jest początkiem roku liturgicznego.

Korzystając z Encyklopedii Chrześcijaństwa, wyjaśniamy, czym jest rok liturgiczny

Rok liturgiczny – można określić jako układ zasadniczych okresów „misterium zbawienia”, przypominanych poprzez liturgiczne obchody Kościoła katolickiego, w ciągu trzystu sześćdziesięciu pięciu (lub sześciu) dni roku kalendarzowego (*Encyklopedia Chrześcijaństwa*, Kielce 2002, s. 641).

Przez cały rok kościelny, czyli liturgiczny przeżywamy wiele uroczystości i świąt. Kościół jako rodzina dzieci Bożych przez cały rok w ustalonych dniach czci zbawcze dzieło Jezusa Chrystusa. W ten sposób uczestniczymy w zbawczych wydarzeniach. W powszechną historię ludzkości wpleciona jest Historia Zbawienia, czyli wydarzenia, poprzez które Bóg realizował swój plan względem człowieka i objawił mu samego siebie.

Rozwinięcie

Rozpoczynając czas Adwentu, wchodzimy niejako w przeżywanie wielkich wydarzeń związanych z naszym zbawieniem. Te ważne wydarzenia dokonały się w określonym czasie biegu historii. Bóg, który jest dawcą czasu, pozwala nam na nowo przeżywać te wydarzenia w ciągu roku liturgicznego.

Polecamy odczytać Koh 3,1-14.

„Wszystko ma swój czas,
i jest wyznaczona godzina
na wszystkie sprawy pod niebem:
jest czas rodzenia i czas umierania,
czas sadzenia i czas wyrwania tego, co zasadzono,
czas zabijania i czas leczenia,
czas burzenia i czas budowania,
czas płaczu i czas śmiechu,
czas zawodzenia i czas płasów,
czas rzucania kamieni i czas ich zbierania,
czas pieśczęt cieleśnych i czas wstrzymania się od nich,
czas szukania i czas tracenia,
czas zachowania i czas wyrzucania,
czas rozdierania i czas zszywania,
czas milczenia i czas mówienia,
czas miłowania i czas nienawiści,
czas wojny i czas pokoju.
Cóż przyjdzie pracującemu
z trudu, jaki sobie zadaje?
Przyjrzałem się pracy, jaką Bóg obarczył ludzi,
by się nią trudzili.
Uczył wszystko pięknie w swoim czasie,
dał im nawet wyobrażenie o dziejach świata,
tak jednak, że nie pojmie człowiek dzieł,
jakich Bóg dokonuje od początku aż do końca.
Poznałem, że dla niego nic lepszego,
niż cieszyć się i o to dbać,
by szczęścia zaznać w swym życiu.
Bo też, że człowiek je i pije,
i cieszy się szczęściem przy całym swym trudzie –
to wszystko dar Boży.
Poznałem, że wszystko, co czyni Bóg,
na wieki będzie trwało,
nie można do tego nic dodać
ani od tego czego odjąć (...)” (Koh 3,1-14)

- Kto wyznacza czas wszystkim sprawom na ziemi?
- Kto jest dawcą szczęścia dla człowieka?
- Jak długo będzie trwało to, co Bóg czyni?

Możemy wyeksponować następującą planszę:

„Wszystko ma swój czas,
i jest wyznaczona godzina
na wszystkie sprawy pod niebem (...)” (Koh 3,1).

Analizując powyższy fragment, doskonale widzimy, że Bóg jest dawcą czasu, na wszystkie sprawy przychodzi odpowiedni moment ich realizacji. Cała historia zbawienia ludzkości to wielkie dzieło Boga Stwórcy. W czasie roku liturgicznego wspominamy zatem te wydarzenia. Sobór Watykański II poucza nas: „Święta Matka Kościoł uważa za swój obowiązek

obchodzić w czcigodnym wspomnieniu zbawcze dzieło Boskiego Oblubieńca przez rok w ustalonych dniach” (Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, nr 102). Powyższe słowa możemy wyeksponować na planszy.

„Święta Matka Kościół uważa za swój obowiązek obchodzić w czcigodnym wspomnieniu zbawcze dzieło Boskiego Oblubieńca przez rok w ustalonych dniach”

(Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, nr 102).

– Co jest obowiązkiem Kościoła?

Analizujemy wybrane teksty z nauczania Kościoła, odnoszące się do roku liturgicznego.

Praca w grupach

Dzielimy uczniów na grupy. Uczniowie otrzymują karty pracy. Czas pracy 5 minut.

Grupa I

„Z biegiem roku Kościół odsłania całe misterium Chrystusa, poczynawszy od Wcielenia i Narodzenia aż do Wniebowstąpienia, do dnia Zesłania Ducha Świętego oraz oczekiwania błogosławionej nadziei i przyjścia Pańskiego. W ten sposób, obchodząc tajemnicę Odkupienia Kościół, otwiera bogactwo zbawczych czynów i zasług swego Pana, tak że one uobecniają się niejako w każdym czasie, aby wierni zetknęli się z nim i dostąpili łaski zbawienia” (Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, nr 102).

– Co odsłania wiernym Kościół?

Grupa II

„W określone dni roku liturgicznego Kościół na ziemi wspomina świętych: przede wszystkim Świętą Bożą Rodzicielkę, następnie Apostołów, męczenników i innych świętych. Ukazuje w ten sposób, że jest zjednoczony z liturgią niebieską; wielbi Chrystusa za to, że dokonał zbawienia w swoich uwielbionych członkach. Ich przykład jest natchnieniem Kościoła w jego drodze do Ojca” (Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1195).

– Kogo wspomina Kościół w określone dni roku?

Grupa III

„Kościół święty w ustalonych dniach w ciągu całego roku obchodzi święte wspomnienie zbawczego dzieła Chrystusa.” (Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, nr 1).

– Co obchodzi Kościół w ustalonych dniach roku?

Grupa IV

„Każdego tygodnia Kościół obchodzi pamiątkę Zmartwychwstania Pańskiego w dniu, który nazwał Pańskim, a raz do roku czci je także razem z Jego błogosławioną męką na Wielkanoc, w to swoje największe święto” (Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, nr 102).

– Kiedy Kościół obchodzi pamiątkę Zmartwychwstania Pańskiego?

Prezentacja pracy w grupach. Podsumowanie katechety.

Powyższe fragmenty nauczania Kościoła pozwalają wyakcentować zasadnicze punkty dotyczące roku liturgicznego. Zatem rok liturgiczny posiada swój punkt wyjścia w wydarzeniach misterium paschalnego Chrystusa. Misterium to jest celebrowane w podwójnym cyklu: tygodniowym i rocznym. W cykl roku liturgicznego zostają włączeni: Najświętsza Maryja Panna a także święci, jako uczestnicy zbawienia wysłuszonego przez Chrystusa. Posłuchajmy, co mówił bł. Jan Paweł II o liturgii.

„Niewątpliwie najwyższa forma uwielbienia chwały Bożej urzeczywistnia się dziś w liturgii. (...) chrześcijański kult jest najbardziej żywym wyrazem spotkania chwały Bożej i uwielbienia, które rodzi się na ustach i w sercu człowieka” (bł. Jan Paweł II, Audycja generalna, 27 września 2000 r.).

– W czym wyraża się najwyższa forma uwielbienia chwały Bożej?

– Czym jest kult chrześcijański?

Eksponujemy wykres roku liturgicznego i omawiamy poszczególne jego okresy (wyjaśniamy pojęcie „Nieszpory”). W czasie omawiania uczniowie mogą dzielić się swoimi wiadomościami w odniesieniu do poszczególnego okresu liturgicznego.

Rok kościelny zaczyna się od pierwszej niedzieli Adwentu i trwa do soboty po ostatniej niedzieli zwykłej. Dzieli się na następujące okresy:

1. Okres Adwentu
2. Okres Bożego Narodzenia
3. Okres zwykły w roku
4. Okres Wielkiego Postu
5. Święte Triduum Paschalne
6. Okres Wielkanocny
7. Okres zwykły w roku

Okres Adwentu – ma podwójny charakter. Jest okresem przygotowania do uroczystości Narodzenia Pańskiego, jak również do przyjścia Chrystusa na końcu czasów. Adwent zaczyna się od I Nieszporów niedzieli, która wypada 30 listopada lub jest najbliższa tego dnia i kończy się przed I Nieszporami Narodzenia Pańskiego.

Okres Bożego Narodzenia – zaczyna się od I Nieszporów Narodzenia Pańskiego i trwa aż do niedzieli po Objawieniu, czyli do niedzieli po dniu 6 stycznia włącznie. W tym czasie wraz z całym Kościołem wielbimy Boga za to, że zesłał swego Syna na świat.

Okres zwykły w roku – rozpoczyna się w poniedziałek po święcie Chrztu Pańskiego, obchodzonym zawsze w najbliższą niedzielę po uroczystości Objawienia Pańskiego i trwa do wtorku przed Wielkim Postem. Powtórnie zaczyna się w poniedziałek po niedzieli Zesłania Ducha Świętego i kończy się przed I Nieszporami pierwszej niedzieli Adwentu. Okres zwykły to 33 lub 34 tygodnie, w które nie obchodzi się żadnej szczególnej tajemnicy Chrystusa, lecz wspomina się misterium Chrystusa w jego pełni, zwłaszcza w niedzielę.

Okres Wielkiego Postu – trwa czterdzieści dni od Środy Popielcowej do Mszy Wieczerzy Pańskiej wyłącznie. Wielki Post przygotowuje nas do obchodu Paschy, czyli tajemnicy męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Tydzień poprzedzający niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego nazywamy Wielkim Tygodniem.

Święte Triduum Paschalne – rozpoczyna się od wieczornej Mszy Wieczerzy Pańskiej, ma swoje centrum w Wigilii Paschalnej i kończy się Nieszporami Niedzieli Zmartwychwstania. W Wielki Czwartek czcimy pamiątkę ustanowienia Najświętszego Sakramentu. Wielki Piątek jest dniem wspomnienia śmierci Pana Jezusa. W Wigilię Paschalną, Kościół czuwając, oczekuje zmartwychwstania Chrystusa.

Okres Wielkanocny – trwa 50 dni od Niedzieli Zmartwychwstania do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego. Okres ten obchodzi się z wielką radością. Osiem początkowych dni Okresu Wielkanocnego stanowi Oktawę Wielkanocy. Czterdziestego dnia po Wielkanocy obchodzi się Wniebowstąpienie Pańskie.

Krótko omawiamy cykle roku A, B, C.

W roku A głoszona jest Ewangelia według św. Mateusza, w roku B według św. Marka i Jana, w roku C według św. Łukasza. (o ile dysponujemy czasem, możemy przygotować i podać więcej wiadomości).

W zależności od tempa pracy w grupie, możemy przedstawić etapy formowania się okresów liturgicznych w ciągu wieków.

Poniższy materiał został zaczerpnięty z Encyklopedii Chrześcijaństwa.

Przed końcem VI wieku w roku liturgicznym wyodrębniły się podstawowe okresy. Historia liturgii jest w stanie odtworzyć jego genezę oraz jego rozwój. Najpierw ustalono niedzielę, czyli dzień Pański. Po raz pierwszy zostaje ona wymieniona i określona mianem dnia Pańskiego w Ap 1,10. Około połowy II wieku pojawia się doroczny obchód Paschy, przypadający w niedzielę najbliższą rocznicy śmierci Chrystusa, czyli w niedzielę po wiosennej pełni księżyca. Coroczny obchód Paschy rozciąga się następnie na okres pięćdziesięciu dni, nazywany Pięćdziesiątnicą. W tym okresie zostaje szczególnie wyakcentowany dzień Wniebowstąpienia. W ciągu IV wieku kształtuje się okres Wielkiego Postu. W tym samym czasie powstaje także cykl obchodów związanych z narodzeniem i objawieniem się Chrystusa. W miarę kształtowania się cyklu obchodów poświęconych misterium Chrystusa, stopniowo rozwija się cześć oddawana Matce Bożej i świętym. W ciągu wieków władza kościelna dokonywała zmian w strukturze roku liturgicznego. Ostatnia z nich została wprowadzona w roku 1969 w wyniku postanowień Soboru Watykańskiego II (por. *Encyklopedia Chrześcijaństwa*, Kielce 2002, s. 642).

Zakończenie

Praca w grupach

Dzielimy uczniów na 7 grup. Na przygotowanych arkuszach papieru uczniowie – grupy 1-6 – wykonują plakat do przydzielonego okresu. Następnie omawiamy i eksponujemy plakaty. Możemy w tym miejscu omówić charakterystykę koloru szat liturgicznych poszczególnych okresów liturgicznych.

Grupa 7 nawiązuje do świąt Maryjnych w ciągu roku liturgicznego i przygotowuje na planszy odpowiedni kalendarz świąt ku czci Maryi. Eksponując pracę tej grupy, możemy zakończyć, cytując następujący fragment nauczania Kościoła:

„Obchodząc z biegiem roku tajemnice Chrystusa, Kościół święty ze szczególną miłością wielbi Błogosławioną Maryję Matkę Boga, która związana jest nierozdzielnie ze zbawczym dziełem swego Syna” (Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, nr 103).

Refleksja, rachunek sumienia

W ciągu roku liturgicznego podczas Mszy świętej uobecniamy wydarzenia zbawcze z życia Pana Jezusa, uczestniczymy w nich i otrzymujemy łaskę, konieczną dla naszego zbawienia.

Pomyślmy:

- Jakie jest moje uczestnictwo w niedzielnej i świątecznej Mszy świętej?
- Jak przeżywam rok liturgiczny?
- Na ile zastanawiam się nad tajemnicami zbawienia?
- Jak dziękuję Bogu za miłość, którą mnie obdarza?

Refleksję możemy zakończyć wierszem.

Pragnąłeś Panie
historii zbawienia
dać czas i miejsce
i świętą przestrzeń...
wieki świadczą
o Twoim przejściu
przez tę ziemię
ale Ty
nie przeszedłeś jedynie
Ty zostałeś
dla wszystkich narodów
ludów i języków
Jedynym Odkupicielem...
(s. Miriam Dzieciątka Jezus OCD)

Zeszyt ucznia

„Święta Matka Kościół uważa za swój obowiązek obchodzić w czcigodnym wspomnieniu zbawcze dzieło Boskiego Oblubieńca przez rok w ustalonych dniach” (KL 102).

Rok kościelny zaczyna się od pierwszej niedzieli Adwentu i trwa do soboty po ostatniej niedzieli zwykłej. Dzieli się on na następujące okresy: Okres Adwentu, Okres Bożego Narodzenia, Okres zwykły w roku, Okres Wielkiego Postu, Święte Triduum Paschalne, Okres Wielkanocny oraz Okres zwykły w roku.

Praca domowa

Na podstawie kalendarza narysuj schemat roku liturgicznego.

Ułóż modlitwę o dobre przeżycie nowego roku liturgicznego.

Modlitwa

Katechezę kończymy dowolną pieśnią okresu Adwentu.

